

ЕВАЛЮАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЧНА ІННОВАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Т. В. Водолазська

Україна, м. Полтава, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського

Р. Л. Гавриш

Україна, м. Полтава, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського

Цивілізаційні виклики й європейські прагнення України законодавчо визначили стратегічні пріоритети національної освіти: якість, відкритість, інноваційність. В умовах соціальних трансформацій та очікувань змін на краще ефективність освітніх реформ може забезпечити впровадження технологічних інновацій, які вплинуть на підвищення якості освіти, прийняття продуктивних управлінських рішень, раціональне використання ресурсів організації, створення атмосфери, яка заохочує людей підтримувати стратегічну мету та докладати зусилля до її досягнення. Практична значущість інновації полягає у використанні її соціально-економічних ефектів суб'єктами освітньої діяльності.

Оскільки централізоване управління якістю має суттєві обмеження, а внутрішній розвиток можливий лише за умов сприйняття і підтримки змін їх споживачами, якість потребує евалюації (самооцінювання). У теорії наукового менеджменту евалюація розглядається як невід'ємний елемент системи управління якістю. Завданнями забезпечення якості освіти є розуміння процесу змін; формування бачення освітніх аспектів якості; розроблення показників, за допомогою яких вимірюється якість [3].

Хоча існують різні тлумачення цього поняття, дотримуємося думки, що евалюація є системним дослідженням якості. Евалюація має такі базові характеристики: практичність – пов'язана із завданнями на рівні школи і спрямована на вдосконалення роботи навчальних закладів; діалогічність – проводиться командою, яка складається з представників педагогічного колективу, учнівського самоврядування, батьків, партнерів, сприяє відвертому обговоренню складних питань, допомагає порозумітися, формує спільне бачення майбутнього та шляхів його досягнення; інтелектуальність – є способом навчання осіб, задіяних у цьому процесі, множить знання, адже підвищення якості освітніх послуг відбувається внаслідок здобуття нових компетенцій суб'єктів діяльності [4, 8].

Евалюація як технологічна інновація впливає на організаційно-управлінські рішення: організаційна структура стає більш гнучкою, стиль керівництва – демократичним, використовуються нові методи управління, формується команда односторонніх, готових до впровадження змін, і, взагалі, враховуються інтереси всіх

учасників інноваційного процесу з можливістю коригування запланованих рішень. Організація, яка впроваджує технологічні інновації, підвищує своє конкурентоспроможність, орієнтуючись на ринок послуг.

Роль технологічних інновацій є випереджальною, оскільки потребує перегляду всіх складових процесу впровадження змін в організації та визначається місією й основними цілями закладу, формуючи при цьому стратегію школи.

Представимо процес розвитку школи як систему: проектування – управління цілями (вибір стратегічних напрямів (стандартів), напрацювання критеріїв, які підлягають аналізу); координації – управління ресурсами (формування команди з різних категорій споживачів освітніх послуг (керівництво школою, педагогічний колектив, учнівське самоврядування, органи влади, партнери, громада); самооцінювання – управління змінами (вимірювання інформації, з'ясування сильних і слабких сторін, планування першочергових дій, підготовка публічного звіту).

Для шкіл, що визнали для себе як пріоритетну роботу в напрямку підвищення якості освіти, ефективним інструментом може стати евалюація. Існують різні підходи та моделі: принципи менеджменту якості TQM (*Total Quality Management*); міжнародні стандарти серії ISO 9001:2009; оціночний підхід управління якістю школи SWOT-аналіз; міжнародні стандарти якості діяльності громадсько активних шкіл [6, 7].

Розглянемо зміст міжнародних стандартів якості діяльності громадсько активних шкіл [1, 6].

1. *Лідерство*. Удосконалення шкільної організації залежить від сильної команди, об'єднаної спільним баченням та загальними цінностями. Ефективний директор забезпечує працівників підтримкою і необхідними ресурсами для досягнення місії школи.

2. *Партнерство*. Налагодження партнерських відносин з усіма зацікавленими сторонами; гармонізація взаємодії школи, родини та місцевої громади; розкриття потенціалу кожного; забезпечення підтримки один одного.

3. *Соціальна інклюзія*. Створення можливостей рівного доступу до якісної освіти всіх, незважаючи на походження, релігійні вподобання, соціальні статуси, стан здоров'я тощо. Проектування освітнього середовища, вільного від упереджень і стереотипів.

4. *Послуги*. Перетворення шкіл на ресурсні центри місцевої громади з метою надання різноманітних послуг, визначених відповідно до потреб її мешканців.

5. *Волонтерство*. Добровільна участь педагогів, школярів та їх батьків, усіх мешканців у громадському житті. Реалізація соціальних проектів.

6. *Навчання впродовж усього життя*. Формування розуміння того, що навчання є найголовнішою життєвою потребою в умовах швидкого розвитку сучасного світу.

7. *Розвиток громади.* Ініціювання змін і реальна допомога задля процвітання місцевої громади.

8. *Залучення батьків.* Сприяння активній участі батьків у житті школи та їх залучення до прийняття рішень про якість освіти.

9. *Шкільна культура.* Утвердження демократичних цінностей на всіх напрямках діяльності школи. Розкриття інноваційного творчого потенціалу, формування активної життєвої позиції всіх учасників навчального процесу.

Евалюація як технологічна інновація проводиться за принципами SMART (Specific. Measurable. Active. Realistic. Timely):

S – визначеність. Використання міжнародних стандартів якості діяльності громадсько активних шкіл, що є результатом узагальнення найкращих світових практик, допоможе визначити орієнтири подальшого розвитку.

M – вимірність. Для проведення евалюації важливо встановити якісну шкалу рівнів змін, наприклад, низький, достатній, високий. Це дає змогу визначити: де ми зараз і чого прагнемо.

A – досяжність. Процедура вимірювання здійснюється за допомогою чітких і зрозумілих всім учасникам критеріїв якості діяльності школи, що публічно обговорюються й ухвалюються.

R – реалістичність. Критерії повинні містити опис очікуваних результатів з урахуванням сильних та слабких сторін, внутрішніх можливостей та зовнішніх загроз.

T – своєчасність. Усвідомлення необхідності змін та наявні ресурси мають забезпечити своєчасне досягнення цілі на шляху вдосконалення школи.

Проведення евалюації – ключовий елемент створення школи, орієнтованої на інноваційний розвиток, що складається з перегляду навчальним закладом своїх можливостей, визначення рівня досягнень та самооцінювання з використанням міжнародних стандартів якості діяльності громадсько активних шкіл, які можуть бути опрацьовані школами [5].

З точки зору впровадження, евалюація належить до системних інновації, в основі яких лежить пошук рішень щодо покращення якості управління школою, вдосконалення навчально-виховного процесу тощо. Евалюація – періодична оцінка ефективності, дієвості, впливу, тривалості і відповідності нововведень в контексті поставлених цілей; це фаза, на якій оцінюються, підсумовуються результати, робляться висновки, які будуть корисними у розробці наступних проектів.

Системні інновації передбачають навчання колективу та його участь у здійсненні відповідних заходів. Показником систематичної праці над інноваціями є існування в

організації спеціально сформованої та навченої команди, співпраця з партнерами, реалізація різних проектів [2, 8].

Евалюація за міжнародними стандартами якості діяльності громадсько активних шкіл здійснюється щонайменше двічі на рік. Її учасники набувають навичок проведення самооцінювання, аналізу інформації, вчать приймати самостійні рішення і нести за них відповідальність. Кожен відчуває причетність до процесів, що відбуваються в школі, може побачити результати власної роботи. Для самооцінювання збирається ініціативна група зацікавлених у розвитку навчального закладу осіб (стейкхолдери). До складу групи входять педагоги, батьки, учні, спонсори, партнери школи, представники органів місцевого самоврядування та громади.

Кожен, хто задіяний у евалюації, має усвідомлювати значення своєї роботи, її важливість для розвитку якості діяльності закладу. Від стейкхолдерів очікуються обґрунтована інформація, конструктивні пропозиції і бачення перспектив. Самооцінювання буде ефективним тоді, коли пов'язане із завданнями на рівні школи, має зовнішню підтримку, вільне від спроб підзвітності [1].

Обговорення щодо кожного зі стандартів є відкритим, учасники по черзі висловлюють свою точку зору, обґрунтовують власну позицію, а для цього кожен повинен мати достатньо часу для аналізу, коментарів, аргументації та наведення прикладів. З метою забезпечення прозорості процедури результати самооцінювання фіксуються експертами й оприлюднюються на сайті школи, у шкільній газеті, обговорюються на загальношкільних зборах і надалі стануть основою для написання річних планів, програм розвитку школи, проектів, підготовки до акредитації закладу. Результати самооцінювання можуть також бути використані у формуванні та підтримці іміджу закладу, закріпленні його позицій на ринку освітніх послуг [2].

Підсумуємо. Проведення евалюації ґрунтується на таких фундаментальних принципах, як відкритість, системність, демократичність, колегіальність управління. До переваг описаної технологічної інновації можна віднести адаптивність, можливість проведення процедури без зовнішніх експертів, націленість на визначені школою пріоритети, простота і доступність. Основними результатами евалюації є отримання достовірної інформації про стан школи як освітньої організації; розробка і впровадження змін, спрямованих на розвиток; виявлення і подолання існуючих проблем; дослідження шкільних процесів, з метою прогнозування подальшого удосконалення діяльності закладу. Технологічні інновації (нововведення) дозволяють надавати нові освітні послуги, удосконалювати існуючі; споживачі отримують можливість задовольнити свої потреби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Водолазська Т. В. Як створити громадсько активну школу / Т. В. Водолазська, Р. Л. Гавриш. – Київ : Шкільний світ, 2011. – 128 с.
2. Гавриш Р. Л. Громадська експертиза якості діяльності школи / Р. Л. Гавриш, Т. В. Водолазська // Управління освітою. – 2012. - №23 (299). – С. 4-8.
3. Гавриш Р. Л. Евалюація діяльності громадсько активних шкіл за міжнародними стандартами / Р. Л. Гавриш, Т. В. Водолазська // Постметодика. – 2012. - №1. – С. 19-25.
4. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи / Д. Гопкінз / [пер. з англ. Г. Вець]. – Львів : Літопис, 2003. – 256 с.
5. Інноваційний розвиток освітнього середовища громадсько активних шкіл / [упоряд. Т. В. Водолазська, Р. Л. Гавриш]. – Полтава : АСМІ, 2012. – 124 с.
6. Освіта Полтавщини. – 2010. – № 21/22. Розвиток Полтавської обласної мережі громадсько активних шкіл: стандарти, досвід, перспективи. – 72 с.
7. Самооцінювання в школі / [пер. з пол. О. Гарцули]. – Львів : Літопис, 2011. – 186 с.
8. Фуллан М. Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ / М. Фуллан / [пер. з англ. Г. Шиян та Р. Шиян]. – Львів : Літопис, 2000. – 270 с.